

Stockholm den 2 januari 2018

R-2017/2078

Till Socialdepartementet

S2017/06379/FST

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 11 oktober 2017 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Nytt åldersdifferentierat underhållsstöd och direktåtkomst för Försäkringskassan.

Sammanfattning

Advokatsamfundet har tidigare avgivit yttrande i fråga om åldersdifferentierat underhållsstöd.¹ De synpunkter som av Advokatsamfundet då vidhålls, framfördes och upprepas inte i detta remissyttrande, men utvecklas något nedan. Vad avser begränsningen av möjligheten att driva tvist i fråga om underhållsbidrag för äldre barn kan denna leda till brist på vägledande praxis. I fråga om direktåtkomst är det otillfredsställande att det finns ett förslag om direktåtkomst, utan att det finns en legal definition av begreppet. Förslaget innebär dessutom risker ur integritetssynpunkt för den enskilde, och dessa kan inte till fullo överblickas.

Åldersdifferentierat underhållsstöd

En boendeförälder har i dag möjlighet att få underhåll antingen i form av underhållsbidrag från den andre föräldern eller i form av underhållsstöd från Försäkringskassan. För de barn vars underhållsskyldige förälder saknar möjlighet att utge underhåll, överstigande nivån för underhållsstöd, är den föreslagna förändringen genom åldersdifferentiering en positiv förändring. För barn vars underhållsskyldige förälder de facto har förmåga att utge

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 7 april 2017 över promemorian Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga föräldrar (Ds 2017:2).

högre underhållsbidrag finns det dock farhågor om att den föreslagna förändringen kan ge ett sämre utfall för barnet, då underhållsstödet i dag uppfattas som normgivande trots att det bara utgör halva barnets normalbehov.

Underhåll ska i första hand utgå från och regleras enligt civilrättsliga regler. Trots detta har Försäkringskassans nivåer för underhållsstöd visat sig få avgörande betydelse. Nivåerna för underhållsstöd, vilka fastställs i lag, har endast höjts med 100 kronor under perioden 1997-2015. Att föräldrar under samma period har avtalat om underhållsbidrag närmast undantagslöst utifrån underhållsstödsnivå, har lett till att underhållsbidrag under lång tid har bestämts till låga belopp i förhållande till barnets faktiska behov. Antalet mål om underhållsbidrag som prövas är i dag få och antalet, som prövas i överinstans än mer sällsynta.

Särlevnadsutredningen har visat att endast en mycket liten grupp, sju procent, av barn till särlevande föräldrar erhöll mer än underhållsstödets dåvarande belopp i underhållsbidrag. Detta visar på ett tydligt och påtagligt sätt att föräldrar uppfattar Försäkringskassans nivåer för underhållsstöd som normerande även för underhållsbidrag. Advokatsamfundet ser, mot bakgrund av detta, att arbetsgruppens förhoppning att förändringarna av underhållsstöd ska få till följd att föräldrar i större utsträckning ska föra samtal om vad som är ett rimligt underhåll, utifrån varje enskilt barns ålder samt faktiska och individuella behov, som en förhoppning som med hög grad av sannolikhet inte kommer att infrias. Försäkringskassan har ett viktigt arbete att informera föräldrarna om att underhållsstöd endast utgör halva barnets normalbehov och att underhållsstöd är sekundärt till underhållsbidrag. Risken är mer påtaglig att åldersdifferentieringen kommer få till följd att än fler föräldrar kommer uppfatta nivåerna för underhållsstöd som normerande även för underhållsbidrag. Detta kan leda till att vägledande avgöranden kommer bli alltmer sällsynta.

Direktåtkomst för Försäkringskassan

Det finns uppenbara fördelar med direktåtkomst för Försäkringskassan genom att betalningsskyldigheten avseende underhållsstöd kan fastställas utifrån aktuella uppgifter, vilket höjer effektiviteten hos Försäkringskassan. Utvidgning av befintlig direktåtkomst får inga stora lagstiftningskonsekvenser.

En invändning mot förslag om direktåtkomst är att det saknas en legal definition av begreppet och det är därför inte klarlagt vad direktåtkomst kommer att innebära i praktiken.

Även utan en legal definition kan konstateras att direktåtkomst för Försäkringskassan innebär risk för att den enskilde utsätts för integritetskränkning. Att Skatteverket på förfrågan är skyldig att lämna information till Försäkringskassan förefaller som tillräckligt effektivt och för den enskilde betydligt mindre integritetskränkande.

Frågan om hur direktåtkomsten konkret ska gå till behöver utredas för att riskerna för den enskilde ska kunna överblickas och utvärderas.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg